

ARAZİ TOPLULAŞTIRMASININ TOPLUMSAL GELİŞİM SÜRECİ İÇİNDEKİ ETKİNLİĞİ

Yard. Doç. Dr. Zerrin DEMİREL

1. GİRİŞ:

Kırsal alan, nüfusun önemli bir bölümünün barındığı, çalıştığı ve besin maddelerinin üretildiği yer olması yanında, ekonomiyi de üretim ve emek fazlası ile etkilemektedir. Bir yandan sanayie hammadde üretirken öte yandan da kendi gereksinimleri için sanayi kolları oluşturmaktadır. Tarım makineleri sanayii, Kimya-Tarım ilaçları sanayii gibi. Günümüz ekonomisi içinde her altı iş kolundan biri doğrudan ya da dolaylı biçimde tarımla bağlantılıdır (Strössner 1983:9).

Başarılı bir sanayinin tarımla etkileşimi koşulladığı açıktır. Tarımsal sorunlarını çözmeden sanayileşmeye giden Hindistan'ın, etkin nüfusunun %70'i tarımda çalıştığı halde açlıkla karşı karşıya kalması (Kazgan 1977:440) bunun bir kanıtı olmaktadır.

Kırsal alanı, gelişen toplumun gereksinimlerine ve beklentilerine uygun olarak biçimlendirmenin ve düzenlemenin aracı olan arazi toplulaştırması, etkilerini toplumun sosyal, ekonomik ve endüstriyel yapısında göstermektedir. Arazi toplulaştırmasının bunlardan hangisinde bir ötekine oranla daha etkili olacağını ülkenin genel politikası, üretim veya verim artışı sağlama, tarımsal emek istemi yaratma veya sanayie kaynak aktarma, kırsal ve kentsel alanlara yönelik kalkınma yapılarını gerçekleştirme gibi hedeflerle belirlemektedir. Toplumsal süreç içinde değişen bu hedefler günümüze değin çeşitli arazi toplulaştırması modellerini sergilemektedir.

Tarımsal emeğin üretkenliğinin artırıldığı, kırsal kesimin hem sanayiye hammadde kaynağı hem de pazarı olabildiği, beslenme sorununun güvencelendiği gelişmiş ülkelerde arazi toplulaştırmasının hedefi, kırsal alanda toplum yararına bir düzenlemeyi gerçekleştirmektir.

Arazi toplulaştırması her zaman sosyo-politik bir nitelik taşımış ve toplumun düzenleme alanından beklediklerini yansıtmıştır.

2. AVRUPA TOPLULUĞU'NDAN ÖNCEKİ DURUM

Dağınık parsellerin birleştirilmesi, işletme merkezlerinin köy yerleşim alanının dışına çıkarılması, işletmelerin yol-su ağına bağlanması gibi önlemler arazi toplulaştırmasını yüzyıllar süren geçmişine yayılmaktadır.

900'lü yıllarda, büyük toprak sahiplerinin ve kilisenin elinde bulunan toprakların henüz özgürlüğüne kavuşmamış köylüler tarafından işlendiği dönemde bile dağınık parçaların birleştirilmesi amaçlanmıştır. Daha 1242, 1247 yıllarında savaşın yokettiği iki köyün (Isarhofen ve Neusling) yeniden kurulması için toprak düzenleme işlemi yapılmıştır. Her yıl taşarak çevresindeki köyleri sular altında bırakan Tuna Nehri'nin yatağının değiştirilmesi sırasında köylülerin toprak kaybı nedeniyle zarar görmemeleri için kaiser, kloster ve köylüler arasında parsellerin değişimine dayalı on yıldan fazla (1343-1359) süren düzenleme, ilk kalkınma amaçlı arazi toplulaştırması sayılabilir. 1550'li yıllardan başlayarak farklı yerlerdeki dağınık parselleri birleştirmek ve işletme merkezlerini yeni işletmeler üzerinde kurmak için arazi toplulaştırmaları yapılmıştır. Toplumun toprak düzenlemelerine olan gereksinmesi bu işlemlerin bir kurala bağlanması gereğini ortaya çıkarmıştır. 1791 yılındaki ilk yönetmelik (Verordnung) ile ilk kez, büyük toprak sahiplerinin görevlendirdiği kişiler yerine "arazi ölçme memurları" geçmiştir.

Fransız devrimiyle toplumdaki feodal yapı çözülmeye başlamış, toprağı işleyenler toprağın iyesi olmuşlardır. Her çiftçi ailesine aynı büyüklükte ve yola bağlantılı toprak verilmesi gerekliliği önemli ölçüde toprak ufanmasına yol açmıştır. Bunun sonucu olarak bu kez dağınık parselleri birleştirme hedefine yönelik arazi toplulaştırması uygulamaları başlatılmıştır.

Tarım toplumu yanında sanayi kesiminin de geliştiği 1870-80'lerde endüstrinin emeğe gereksinmesi, daha fazla kazanç sağlaması ve aynı zamanda tarım ürünlerinin ederlerinin düşmesi tarımdan sanayie göçe neden olmuştur. Bu dönemde yeni bir arazi toplulaştırması tanımlanmıştır. Bundan parsellerin birleştirilmesi yoluyla en uygun kullanımı veya işletme yollarının düzenlenmesi ya da her ikisi birden anlaşılmıştır. Uygulamanın sonunda % 25 ürün artışı % 50 zaman tasarrufu sağlanmışır. (Bundscherer 1986:172). Bu dönemde ilk arazi toplulaştırması için bir yasa çıkarılmış ve tüm işlemlerin yürütüldüğü gibi "merkez arazi toplulaştırması komisyonu" kurulmuş ve yol yapımı, yerine uyarlama (aplikasyon) giderleri arazi toplulaştırmasına katılan işletmeler tarafından karşılanmıştır. Bu dönem arazi toplulaştırması çok yönlü bir planlamadan öte tarım işletmeciliği, iyelik düzenleme, vergi alımı ve arazi ölçümü amaçlarına hizmet verecek bir düzenleme olmuştur. Bu çalışmalar Birinci Dünya Savaşı ile sona ermiştir.

Savaş sonrasında ise bir yandan besin darlığı vardı öte yandan insanların alım gücü azalmıştı. Arazi toplulaştırması, gereksinilen besinleri karşılama ve iş olanakları yaratma hedefine yöneltilmiş ve tarımsal işletmecilik devlet eliyle özendirilmek istenmiştir. Ayrıca teknik gelişmeler de düzgün biçimdeki parselleri ve asfaltlanmış yolları gerektirmiştir. "Arazi Toplulaştırması Birliği" aracılığıyla işletme sahiplerinin uygulamalara katılması ve arazi toplulaştırması kurumlarında "karşı çıkma (itiraz) komisyonları"nın kurulması ilk kez arazi toplulaştırmasına demokratik bir nitelik kazandırmıştır. İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan bu dönem uygulamalarında arazi toplulaştırması, beslenme ürünlerinin ülke sınırları içinde ve yeter derecede üretilmesini güvencelemeye ve devlet ulaşım ağının kurulmasına yönelmiştir. Dar kapsamlı arazi toplulaştırması bu amaçlar için en iyi çözüm olmuştur. Yeni bir dünya savaşı, savaş sonrası besin darlığı ve teknik gelişmeler. Bu yapısal

değişiklikler arazi toplulaştırmasına yeni görevleri getirmiştir. Teknik kırsal alana girmiş, traktör tüm köyleri ele geçirmiştir. Tarımsal mekanizasyon, 150 m lik blok uzunluklarında bir değişiklik yapılmasını zorlamıştır.

Çiftçi gelirini artırmayı ve kırsal alanda yaşam koşullarını iyileştirmeyi, tarım ürünlerinde dış alımı küçük tutarak tasarruf sağlamayı amaçlayan bu dönem arazi toplulaştırması,

- Dağınık işletmeleri tarımsal mekanizasyonun gerektirdiği ölçülerde toplulaştırmak ve iyileştirmek,

- Yol-su ağı ve öteki ortak yapıların yapılmasını, toprak iyileştirilmesini ve işlemeyi kolaylaştıracak önlemler almak,

- Düzenleme alımını arazi toplulaştırmasına katılanların isteklerine göre düzenlemek,

- Yerleşim alanlarını seyrekletmek,

- Kamusal yapılar için toprak sağlamak

hedefine yönelmiştir

3. AVRUPA TOPLULUĞU DÖNEMİ

1957 yılında Avrupa Topluluğu (AT)'nin kurulması ile tarım politikası üye ülkelerin yönetsel sınırlarını aşmıştır. Topluluk ülkelerinin farklı tarımsal yapılarına karşın ortak bir tarım politikası oluşturmak AT'nin temel hedeflerinden biri olmuştur. Ortak tarım politikasının amacı,

- a) Tarımda verimliliği artırmak,

- b) Tarım kesiminde çalışanların kişisel kazançlarını artırarak, belirli bir yaşam standartını sağlamak,

- c) Tarım pazarını düzenliliğe kavuşturmak,

- d) Gereksinimlerin karşılanmasını güvence altına almak,

- e) Ürünlerin tüketiciye uygun ederlerle ulaşmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda AT yaptırımları yürürlüğe girinceye değin, üye ülkeler arasında tarımsal alanda şans eşitliğinin sağlanması için, işletmelerin yarışabilecek düzeye getirilmesi, çağdaş tarım donatılarının tarımsal alandan göçetmiş emeğin yerine yerleştirilmesi, tarımsal gelirin öteki ekonomik alanlardaki gelire denk düzeye çıkarılması, çiftçiliğin özendirilmesi öngörülmüştür. Bunları sağlamada en uygun araç arazi toplulaştırması görülmüş ve her türlü araç-gereç insangücü ve para işgörüye sunulmuştur. Arazi toplulaştırmasının hedefi bunlar yardımıyla en kısa sürede, koşullara en uygun tarım işletmeciliğini gerçekleştirmek olmuştur. Böylesi beklentiler ve ivediliği arazi toplulaştırmasının teknik yönünü önemli ölçüde geliştirmiştir. Tarımsal yapıyı düzenlemek ve iyileştirmek ve bu doğrultuda yasayı uygulamak ise arazi toplulaştırması yönetiminin temel ödevi olarak belirlenmiştir.

AT'de ortak tarım politikası iki ana grupta ele alınmıştır.

Bunlar;

- a) Tarımsal yapı politikası ve

- b) Eder politikasıdır.

Tarımsal yapı politikasında, topluluğun kurulmasından bu yana üç ayrı dönem

getirilmiştir. Bunlardan ilki, ulusal yapı politikalarının düzenlenmesi dönemi, ikincisi ortak bir yapı politikasında anlaşmaya varılması (Mansholt Planı) dönemi üçüncüsü de geniş kapsamlı ve bölgesel özelliklere ağırlık veren, gereksinimlere göre değiştirilebilir niteliğine sahip esnek bir tarımsal yapı politikası dönemidir.

1964 yılında;

- Tarım işletmeciliğinde üretim koşullarının iyileştirilmesi,
- Tarımsal üretimin düzenlenmesi,
- Ürünlerin pazarlamasının düzenlenmesi,
- Ürünlerin işlenmesinin desteklenmesi

biçiminde alınan kararlar (17/64 EWG) ile ilk dönem başlamıştır. Bu ortak kararlara karşın yine de üyeler, kendi tarım politikalarını oluşturmak doğrultusundaki kararlarında özgür bırakılmış sadece arazi toplulaştırması çalışmaları teşvik fonu aracılığıyla desteklenmiştir.

AT'nin gündeme gelmesi ve kimi gelişmeler ile bir çok ülkede arazi toplulaştırması kırsal alan için yeni gelişmeler doğrultusunda bir planlama aracı olarak görülmeye başlanmış, planlama ortlakları ve bu ortaklarla planlama çalışmalarını eşgüdümlemek önemli olmuş, köy yerleşim alanlarının yeniden düzenlenmesi ağırlık kazanmıştır.

Yapılan yardımlara ve olumlu gelişmelere karşın tarım politikası hedeflerine, ortak bir yapı politikası olmadan ulaşmanın zor olacağı anlaşılmıştır. Bu nedenle 1968 yılında hazırlanan Mansholt Planı ile büyük ve uzmanlaşmış işletmeleri hedefleyen bağlayıcı bir ortak politika ile ikinci dönem başlatılmıştır. Gerçi bu plan tam anlamıyla gerçekleştirilemeye olanağı bulamamıştır ama onunla amaçlanan verimlilik, yarışmacılık ve seçmecilik gibi temel düşünceler 1972 yılında yasal düzenlemelere (159,160,161/72 EWG) girmiştir. Bu dönemin üç temel hedefi şöyle belirlenmiştir:

- Çalışanlarına öteki meslek gruplarında elde edilebilen gelir kadar gelir sağlayacak gizli güce sahip işletmelerin iyileştirilmesi ve usa uygun biçime dönüştürülmesi,

- Bu hedefe ulaşamayacak işletmelerde çalışanların öteki mesleklerle geçişlerinin özendirilmesi

- Tarımda kalan çiftçilerin mesleğe ilişkin bilgi düzeylerinin yükseltilmesi.

Bu politikaya uygun olarak çiftçiler, arazi toplulaştırması aracılığı ile mekanizasyona, yoğun tarıma ve uzmanlaşmaya yöneltilmiştir. Böylesi düzenlemeler ve bunlara bağlı olarak tarım fonu yardımı hernekadar tarımsal gelişme planlarının uygulanmasına yönelik en iyi olanağı sağlamış ve çiftçilere yardımcı olmuş ise de sonraki yıllarda üretimin aşırı artışından sorumlu tutulmuş ve 31 Aralık 1984'te kaldırılmıştır.

Sanayileşme sonucu ortaya çıkan çevre sorunları kentte yaşayanları köye göç etmeye, orada yerleşim alanları aramaya zorlamıştır. Bu yöndeki bir gelişme, toplumun her kesiminin arazi toplulaştırmasına daha geleştirel gözle yaklaştığı, planlamacıların tasarımlarında pek çok çıkarları dengeleyecek ve toplum yararı ilkesini gözardı etmeyecek biçimde kararlar almaya zorlandığı bir dönemin başlangıcı olmuştur. Yine bu gelişmeler kırsal alanın, insanlar için barınma, çalışma, dinlenme ve eğlenme, hayvan ve bitki türleri için yaşam alanı ve bozulmamış bir doğa ola-

bilme sorumluluğunu artırmıştır (Stauber 1986:185). Artık kırsal alan salt besin maddelerinin üretildiği alan değil aynı zamanda;

- Yerleşim bölgesi,
 - Tarım işletmeleri yeri,
 - Toprağa bağlı üretim alanı,
 - Su kaynaklarını güvenceleyen fiziksel evre,
 - Dinlenme ve eğlenme alanı,
 - Ökolojik denge alanı,
 - Gelecekteki kullanımlar için rezerv alanı
- olmaktadır. Bu işlevlerinden dolayı da barındırdığı nüfus;
- Ötedenberi bilinen yöntemlerle çalışan çiftçilerden,
 - Günümüzün endüstrileşmiş çiftçilerinden,
 - Tarım işletmeciliğiyle uğraşmayan köylülerden,
 - Çiftçi olmayan ve sonradan gelip yerleşenlerden
- oluşmaktadır.

Toplumsal yapıdaki bu değişimleri gözetmeden kalıcı çözümler bulunamayacağından ve salt tarımsal amaçlı çözümler ister istemez zorlanacağından; kırsal kesimde yaşayanların bir bölümünün ilgililerine hizmet veren değil, tümünün isteklerini dengeleyen bir önlemler demeti niteliğini kazanmıştır (Batz 1977:193). Buna göre, arazi toplulaştırmasının temel hedefleri;

- Tarımsal işletmecilikte üretim ve çalışma koşullarını iyileştirmek,
 - Genel tarımsal kültürü geliştirmek,
 - Kırsal gelişimi başlatmak veya sürdürmek ve özendirmek
- olmuştur.

Onu bu hedeflere götüren araçlar ise şunlardır.

Tarım ve orman alanında üretim ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi amacıyla;

- Kırsal yolların yapılması
- Dağınık parsellerin birleştirilmesi
- İşletme binalarının yenidendüzenlenmesi,
- Toprağı koruma önlemlerinin alınması,
- Toprak suyunun dengelenmesi

Genel kültürün geliştirilmesi amacıyla;

- Ekonomik ve ökolojik dengenin korunmasına çalışılması,
 - Doğayı peyzajı ve anıtları koruma önlemleri alınması,
 - Sulama olanaklarının sağlanması,
 - Kalkınma önlemlerinin kırsal alana zararlı etkilerinin azaltılmaya çalışılması
- Kırsal gelişimin başlatılması veya sürdürülmesi ve özendirilmesi amacıyla;
- Kırsal alanın yerleşme, çalışma ve dinlenme işlevlerinin iyileştirilmesi,
 - Planlama önlemleri için toprak edinilmesi
 - Köy yapıdüzeni (imar) önlemleri alınması,
 - Toplulaştırma bölgesindeki öteki ilgili kurumlar arasında eşgüdüm

sağlanması.

Arazi toplulaştırmasının; kırsal alanın tüm sorunlarının çözüme yönelmesi ve

içeriğini bu denli genişletmesi onu; her ortamda, her koşulda aynı önlemlerin uygulandığı değişmez bir kalıp olmaktan çıkarmış, belli sorunların çözümüne yönelik aşağıda sıralanan eşitli uygulama seçeneklerine yöneltmiştir.

I. Toplulaştırma alanının geniş ölçüde yeniden düzenlenmesi için;

Geniş Kapsamlı Arazi Toplulaştırması: Geniş kapsamlı bir toprak düzenleme, köy yapı düzeni önlemleri, toprak koruma önlemleri, genel ve yerel amaçlı ortak yapılar bu yöntemde yer almaktadır.

Dar Kapsamlı Arazi Toplulaştırması: Küçük alanlarda ve tek tek tarım işletmeleri arasında, daha önce arazi toplulaştırması yapılmış fakat parsellerin yeniden düzenlenmesi gerektiği durumlarda uygulanır.

II. Sınırlı olanaklarla tarımsal yapının iyileştirilmesi için;

Hızlandırılmış Arazi Toplulaştırması: Doğa koruma önlemlerinin alındığı veya peyzaj düzenlemesi amacıyla yapılan büyük yapı önlemlerinin uygulanmadığı yöntem.

Gönüllü Toprak Değişimine Yönelik Arazi Toplulaştırması: Tarımsal yapıyı iyileştirmek için öngörülmüş en basit ve en hızlı arazi toplulaştırmasıdır.

III. Belirli bir amacın gerçekleştirilmesi için;

Kamulaştırma Amaçlı Toplulaştırması: Devlet yolu, baraj vb. gibi mühendislik yapılarının gerçekleştirilmesi sırasında uygulanan yöntemdir. Böylesi yapılanmalardan doğan toprak kayıplarını bölgedeki tüm toprak iyelerine eşit oranda yaymak ve yapının kırsal alana olumsuz etkilerini azaltmak hedefine yöneliktir.

Yalınlaştırılmış Arazi Toplulaştırması: İşletme sahiplerinin istekleri üzerine, yerleşim yerinin ve tarımsal kültürünün düzenlenmesi için yapılır.

Özel Arazi Toplulaştırması: Kültür alanlarında (bağ, orman, çay, tütün, vb.) uygulanan toplulaştırma türüdür.

IV. Çeşitli arazi toplulaştırma çalışmalarını birleştirmek için;

Grup Arazi Toplulaştırması: Yol ve sulama ağı toplulaştırma bölgesinin sınırlarını aştığı, iki bölge arasında iyeliğin iç içe girdiği ve farklı arazi toplulaştırması çalışmaları arasında bir eşgüdümün gerekli olduğu durumlarda uygulanan yöntemdir.

Çeşitli arazi toplulaştırması uygulamalarının getirdiği sonuçlara dayanarak AT'de 1977 yılında depolama, işleme ve pazarlama önlemlerinin modernleştirilmesine destek sağlamak amacıyla bir yönetmelik (355/77 EWG) hazırlanmıştır. Bununla AT'de bölgeleşmenin de eşlik ettiği, tarımsal özendirmelerin farklılaştığı dönem başlamıştır. Böylece sorunları gereksinimlere göre çözen bir AT politikası kuvvetlenmiştir. Bu dönemde kimi üretim kesimlerine yönelik desteğin, özellikle süt ve domuz besiciliğinin sınırlandırılması, hep bilinen yarımlar yerine gereksinimlere uygun biçime getirilmesi enerji tasarrufu sağlanması, çevre korunması ve ürün artıklarının değerlendirilmesi gibi konulara yer verilmiştir. Arazi toplulaştırması çalışmalarının kapsamı da; duruma, ekonomiye ve coğrafi yapıya göre belirlenmiştir. Tarımı çağdaşlaştırmak ve üretimi artırmak için tarım işletmelerinin yönlendirilmesi ve desteklenmesi girişimlerinin sonucu olarak topluluk üyesi ülkelerde özellikle hububat ürünleri, süt ve süten üretilenler, et ve etten üretilenlerde önemli artışlar sağlanmıştır. Hemen hemen 1980 yılından bu yana AT'nin tarımsal

üretimi, AT ülkelerinin ve dünya pazarının gereksinimlerinin üzerine çıkmıştır (Schmitt 1987:278). Tarımın etkinliğinin iyileştirilmesine ilişkin yönetmelik (79/85 EWG) 1 Nisan 1985'de çıkarılmıştır. Böylece işletme geliştirme yerine iyileştirme planları geçirilmiştir. Gelirin iyileştirilmesi yanında kararlılığının da sağlanması, işletme iyileştirme planlarının amacı olmuştur.

4. GÜNÜMÜZDE ARAZİ TOPLULAŞTIRMASI:

AT'de artan üretim, pazarı zorlamaktadır ve uygulanan yoğun tarımla da ekolojik sınırlara ulaşılmıştır. Gübreleme ve ilaçlama sonucu bir çok ülkede nehirlerden zehirli sular akmakta kaynak suları bile içilememektedir. Teknik gelişmeler de göz önüne alınırsa tarım topraklarının %25'inin işlemenden alıkonması gerekmektedir. Tarımsal alanın ise %5-%20'si ekolojik amaçlara yönlendirilmek istenmektedir (Manger 1987:289). AT'nin 11-13 Şubat 1988 toplantısında bir bölüm tarımsal toprakların tarımdan alıkonması programının üye ülkelere uygulanmasına karar verilmiştir. Buna göre;

- Tarım toprakları nadasa bırakılacak,
- Üretim fazlası ürünlerin üretimi azaltılacak,
- Üretim, üretim fazlası olmayan ürünlere kaydırılacaktır.

Bu bağlamda, tarlasında gübre kullanmadan üretim yapan çiftçilere, topraklarında tarım yapmayan, onları kendi halinde bırakan veya spor tesisleri yapılmasına, dinlenme alanı olarak kullanılmasına, kimi özelliklerinden ötürü kimi bitki ve hayvanlar için yaşam alanı olarak kalmasına izin veren köylülere parasal devlet desteği öngörülmektedir. Bir taraftan tarımsal üretim azaltılmak toprakların nadasa bırakılmasını sağlamak, ekolojik denge için toprak elde etmek istenmekte, öte yandan da kullanılmayan bir tarımsal emeğin ortaya çıkması ve bu emeğin bir dönem olduğu gibi belli umutlarla kente göçmesi istenmemektedir. Bu çelişkinin giderilmesi kimi önlemleri gerektirmektedir. Örneğin;

- Tarımsal işletmeler gelecekte de ussal ve ekonomik biçimde işlenebilmeli,
- Yoğun olmayan tarıma yönelinmeli ve tarımdan alıkonmuş topraklar ekolojik denge ögesi olarak değerlendirilmeli,
- Belirli amaçlar içintoprak edinilinebilmelidir.

Yukarıda sıralanan önlemlerin alınmasında uzmanla, yine arazi toplulaştırmasını önermekte. Çünkü arazi toplulaştırmasından başka hiçbir toprak düzenlemesi yoktur ki onunla birlikte kırsal alanda etkin doğa koruma ve kırsal görünüm geliştirme önlemleri alınabilsin (Strössner 1983:12). Bir dönem tarım işletmelerindeki emeğin akılcı kullanımı ve üretim artışı sağlanması, yaşam koşullarının iyileştirilmesi, tarımsal gelirin artırılması arazi toplulaştırmasının temel konuları iken günümüzde onun ekolojik boyutu ön plana geçmiştir (Laeple 1984:623). Gelecekte de arazi toplulaştırması;

- Tarımsal işletmelerin çağdaş koşullara ve amaçlara uygun biçimde düzenlenmesinden,
- Köy yerleşim alanlarının, yaşayanlarının gereksinimlerine uygun biçimde ve özgün nitelikleri korunarak geliştirilmesinden,

- Kırsal alanın tarımsal işlevleri ile yapılaşmanın dengeli ve bütünlüklük planlanmasından,

- Yol ağının kurulmasından ve genişletilmesinden,

- Kırsal yapının ve doğal dengenin korunmasından sorumlu olacaktır.

Bu gelişmeler, gönüllü toprak değişimine dayalı arazi toplulaştırmasının ve yalınlaştırılmış arazi toplulaştırmasının gelecekte dahada önem kazanacağını göstermektedir (Strössner 1988:387).

5. ÜLKEMİZDEKİ DURUM:

Türkiye'de 1961 yılından bu yana arazi toplulaştırması yapılmaktadır. Yine de 30 yıla yakın geçmişine karşın toplumsal değişimlerle uyumlu bir devingenlik göstermemiş, durağan içeriğini korumuş, başladığından bu yana dağınık parselleri olabildiğince tek parsel olarak birleştirmek hedefini aşamamıştır.

1979 yılına değin olan tüzüğe göre, he sınıf arazi kendi içinde toplulaştırıldığından bu amacında da yeterince etkili ve başarılı olamamış, toplulaştırma oranı ve parsel sayısında azalma çok düşük kalmıştır. İşletme sayısı 1980 tarım sayımında, 1970 yılına göre %16.34 artış göstermiştir. Parsel sayısı da işletme başına ortalama 6 nın üzerindedir ve %48.94 artmıştır. Gelir dağılımının tarım içerisindeki payı ise 1963'de %41.9 dan 1980'de %23.87'ye 1988'de de %16.30'a düşmüştür (Cumhuriyet 1988:23044). Yeterince güçlü sanayi olmamasına karşın kente göç ve çarpık kentleşme sürmektedir.

Montaj sanayinin ürettiği otolar ve insanlar kentlerde boğulmaktadır. Çevre sorunları da giderek artan bir ölçüde ağırlığını ortaya koymaktadır.

Nüfusumuzun yarısından çoğunun yaşadığı köylerimizin yaklaşık %40'ının suyu hiç yok veya yetersizdir. Konutlarının ise %95'i sağlık ve teknik koşullara uygun değildir (Keleş 1984:426).

Gelişim süreci içinde arazi toplulaştırması; tarımsal yapının ve yaşam koşullarının iyileştirilmesinde, köy yerleşim alanının düzenlenmesinde, tarımsal gelir artırılmasında ve doğanın korunmasında bir araç olmasına karşın veriler; ülkemizde ona böyle bir olanağın verilmediğini toplumun sosyal ve ekonomik yapısındaki etkinliğinin güdük kaldığını göstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER:

Önceki bölümlerde açıklamaya çalışıldığı gibi, arazi toplulaştırması hem kendi hem de toplumun gelişim süreci içinde sosyal ve ekonomik yapıyla etkileşimini sürdürmüş, hem onlar tarafından biçimlenmiş, hem de onlar biçimlendirilmiştir.

Bir zaman üretimi artırma aracı iken daha sonra üretimi yavaşlatma, bir zaman köy yerleşim alanlarını seyrekleştirmek için yerleşimi köy dışında oluşturma aracı iken daha sonra köy yerleşim alanını düzenleme aracı olmuştur. Bir zaman tarım toplumuna yönelik iken daha sonra tüm toplumun çıkarlarına yönelmiştir. Kısaca; her dönemde her koşulda kırsal alana yönelik tüm sorunların çözüm yöntemi olmuştur.

AT'ye kabul edilme beklentisi olan ülkemizde; arazi toplulaştırmasının AT'de ulaştığı boyut, olumlu etkiler ve olumsuzluklar gözönüne alınarak; depolama, işleme ve pazarlama olanakları ile tarımsal geliri artırmaya, yeni iş olanakları yaratmaya ve köylerimizi onların kendi özelliklerini koruyarak kentleştirmeden tarımla uğraşmayanların da yaşayabileceği yerleşim alanlarına dönüştürmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Bunun için de; tarım kesimine ve kentlerin köyde yatan sorunlarına dönük, kırsal alanı kalkınmaya yönelten, planlama yönü geliştirilmiş bir arazi toplulaştırmasına ilişkin görev tanımının, bunu koşul ve olanaklarla uyumlu bir biçimde uygulamaya hazırlayan tasarımının yapılması ve uygulanmaya başlanması gerekmektedir.

KAYNAKLAR:

Batz, E. 1977: "Forderung der Landentwicklung -ein Umbruch in der Zielsetzung der Flurbereinigung", ZfV, Nr.5, s:193.

Bundscherer, L. 1986: "Forderung der Landwirtschaft", 100 Jahre Flurbereinigung in Bayern 1886-1986, Herausgegeben vom Bayerischen Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten, s:172.

Kazgan, G. 1977: "Tarım ve Gelişme", İstanbul Üniversitesi Yayınları, No: 2261, Fakülte Matbaası, İstanbul.

Keleş, R. 1984: "Kentleşme ve Konut Politikası", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Nr. 540.

Laepple, E. 1984: "Berechnung des Flurbereinigungsnutzens aus ökonomischer und ökologischer Sicht", ZfV, Nr.12. s:621.

Manger, R. 1987: "Neue Wege der Agrar-und Umweltpolitik-Konsequenzen für die Flurbereinigung", DWV, Heft 3, s:289.

Schmitt, H. 1987: "Neue Wege der Agrar - und Umweltpolitik - Konsequenzen für die Flurbereinigung in Bayern", DVW, Nr.3, s:279.

Stauber, R. 1986: "Landentwicklung", 100 Jahre Flurbereinigung in Bayern 1886-1986, Herausgegeben vom Bayerischer Staatsministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten, s: 49.

Strössner, G. 1983: "Herausforderungen an die Flurbereinigung", ZfV, Nr. 1, s:8

1988: "Naturschutz und Flurbereinigung", DVW, Heft. 4, s:387

Cumhuriyet Gazetesi: 19 Ekim 1988, s. 23044.

Die Ausstellung "100 Jahre Flurbereinigung in Bayern".